

LUONNOS

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

MUISTIO

[xx.xx.2022]

EHDOTUS VALTONEUVOSTON ASETUKSEKSI VESIHUOLLON TIETOJÄRJESTELMÄSTÄ JA TIEDOTTAMISESTA

1 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Vesihuoltolain (119/2001) 16 ja 20 d §:n nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetus vesihuollon tietojärjestelmästä ja tiedottamisesta. Asetuksessa säädettäisiin vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitettuun vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista ja tietojen toimittamisajankohdasta sekä annettaisiin tarkentavaa sääntelyä vesihuoltolain 16 §:ssä säädetystä velvollisuudesta lähettää pyytämättä talousveden laatu-, hinta- ja kulustietoja vesihuoltolaitoksen asiakkaalle sekä asiakkaan velvoitteesta välittää nämä tiedot talousveden loppukäyttäjälle.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan **1.1.2023**.

2 YLEISPERUSTELUT

2.1 Tausta ja nykytila

Asetusehdotus liittyy hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi terveysuojelulain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 196/2022 vp). Hallituksen esityksellä ehdotetaan täytäntöön pantavaksi ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta uudelleenlaadittuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2020/2184 (jäljempänä *juomavesidirektiivi*). Juomavesidirektiivi on annettu 16.12.2020 EU:n toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 192 artiklan 1 kohdan nojalla ja tullut voimaan 12.1.2021. Direktiivi on saatettava osaksi kansallista oikeusjärjestystä kahden vuoden sisällä sen voimaantulosta eli direktiivin täytäntöönpanon määräpäivä on 12.1.2023.

Juomavesidirektiivi velvoittaa vesihuoltolaitokset tiedottamaan pyytämättä asiakkaitaan vähintään vuosi- tai laskutuskausikohtaisesti veden laadusta, hinnasta, kuutiometriä ja litraa kohden kulutetusta vesimäärästä sekä mahdollisuuksien mukaan myös veden käytön trendisuuntauksista. Juomavesidirektiivin täytäntöönpanoa koskevalla hallituksen esityksellä lisättäisiin vesihuoltolain 16 §:ään uusi 3 momentti, jonka mukaan talousvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen on toimitettava asiakkaalle vähintään kerran vuodessa laskun yhteydessä tai muutoin helposti saatavissa olevassa muodossa tiedot laitoksen toimittaman talousveden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta. Asetusehdotuksella on tarkoitus antaa tarkentavaa sääntelyä juomavesidirektiivin mukaisesta pyytämättä tiedottamisvelvollisuudesta kuvaamalla tarkemmin niitä veden hinta-, laatu- ja kulustietoja, jotka laitoksen on toimitettava asiakkaalleen pyytämättä vuosittain siten kuin vesihuoltolain 16 §:ssä säädetään. Nettisivuosoitteen ei katsota olevan tietojen toimittamista.

Lisäksi juomavesidirektiivi edellyttää tiedottamista verkossa kaikilta sen soveltamisalaan kuuluvilta talousvettä toimittavilta laitoksilta eli laitoksilta, jotka toimittavat vettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Verkossa julkaistavat direktiivin edellyttämät tiedot on tarkoitus julkaista keskitetysti Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämässä vesi.fi-verkkopalvelussa. Tästä syystä asetusehdotuksella ehdotetaan säädettäväksi vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitettuun vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista, joista osa julkaistaisiin direktiivin edellyttämällä tavalla verkossa. Osa vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista on tietoja, joita tarvitaan juomavesidirektiivin täytäntöönpanosta komissiolle raportoitaessa.

Osalla vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista ei ole juomavesidirektiivistä tulevaa toimittamisvelvoitetta, mutta osana kansallista vesihuoltouudistusta on tunnistettu tarve säätää tarkemmin asetuksella vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista. Tämä on tarpeen sekä laitoksen velvoitteiden, että vesihuoltolain valvojana toimivan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, jäljempänä ELY-keskus, valvontatehtävien selkeyttämiseksi.

LUONNOS

Voimassa olevassa vesihuoltolaissa on tällä asetuksenantovaltuus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vesihuollon tietojärjestelmästä ja siihen toimitettavista tiedoista. Nyt ehdotetulla asetuksella tarkennettaisiin ja selkeytettäisiin näiden tietojen toimittamisvelvollisuutta.

2.2 Ehdotuksen tavoitteet

Asetuksella annettaisiin tarkempaa sääntelyä vesihuoltolain 16 §:n 3 ja 4 momentin mukaisesta tiedottamisvelvollisuudesta sekä vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitettuun vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista.

2.3 Vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Vesihuoltolaitoksilla on jo nykyisin velvollisuus toimittaa vesihuollon tietojärjestelmään vesihuoltopalvelujensa hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä tiedot, joita tarvitaan vesihuollon tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen laskemiseksi. Asetusehdotuksella ainoastaan tarkennettaisiin sitä, mitä tietoja tietojärjestelmään on toimitettava, ja missä aikataulussa tiedot on toimitettava. Asetusehdotuksen ei siis arvioida vaikuttavan merkittävästi vesihuoltolaitosten talouteen vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavien tietojen osalta, sillä sääntely ei aiheuttaisi laitoksille uusia velvoitteita. Pyytämättä tiedottamisvelvollisuus sen sijaan aiheuttaisi sekä vesihuoltolaitoksille että mahdollisesti vesihuoltolaitoksen asiakkaalle pieniä kustannuksia, jotka syntyisivät siitä, kun laitos kerää ja lähettää vaaditut tiedot asiakkaalleen, ja asiakkaalla siitä, kun asiakas välittäisi tiedot eteenpäin talousveden loppukäyttäjälle.

Ympäristövaikutukset

Asetusehdotuksella ei olisi välittömiä ympäristövaikutuksia. Vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavien tietojen perusteella voidaan osaltaan arvioida vesihuoltotoiminnan ympäristövaikutuksia, ja mahdollisesti jatkossa puuttua ohjauksen tai sääntelyn keinoin esimerkiksi vuotovesien määrän vähentämiseen. Pyytämättä toimitettavien tietojen osalta vesihuoltolaitosten asiakkaiden sekä talousveden loppukäyttäjien lisääntynyt tietoisuus käyttämänsä talousveden laadusta ja määrästä voi lisätä vedenkäyttäjien tietoutta vesihuollosta ja mahdollisesti vaikuttaa siten, että vedenkäyttäjät käyttävät talousvettä aiempaa säästeliäämmin.

Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Asetusehdotuksella olisi pieniä vaikutuksia vesihuoltolaitosten toimintaan, sillä laitosten tulisi varmistaa riittävät henkilöstöresurssit pyytämättä toimitettavien tietojen toimittamiseksi. Lisäksi vesihuoltolaitosten tiedottamisvelvollisuuden noudattamista valvovalle ELY-keskukselle aiheutuisi sääntelyn noudattamisen valvonnasta valvontatyötä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvoo jo nykyisin vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavien tietojen toimittamista. Näin ollen arvioidaan, että annettava asetustasoinen sääntely selkeyttää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvontatehtävää, sillä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on helpompi edellyttää vesihuoltolaitoksilta asetuksessa erikseen määriteltyjen tietojen toimittamista asetuksessa annettuun ajankohtaan mennessä.

2.4 Valmistelu

Asetusmuutosehdotus on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanssa.

Asetusluonnoksesta pyydettiin lausuntoja ajalla x.x.–x.x.2022. Lausuntoa pyydettiin xx taholta.

Lausunnoissa suhtauduttiin esitykseen...

Jatkovalmistelu ja lausuntopalautteen huomioiminen

Jatkovalmistelussa asetusehdotukseen...

2.5. Säädösperusta

Ehdotettu asetusmuutos annettaisiin vesihuoltolain 16 ja 20 d §:ien nojalla. Vesihuoltolain 16 § sisältää asetuksenantovaltuuden tarkempien säännösten antamiseksi talousveden laatu-, hinta- ja kulutustiedoista sekä niiden lähettämisestä ja eteenpäin välittämisestä. Vesihuoltolain 20 d §

LUONNOS

sisältää asetuksenantovaltuuden tarkempien säännösten antamiseksi vesihuollon tietojärjestelmästä ja siihen toimitettavista tiedoista.

2.6 Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023 ja olemaan voimassa toistaiseksi.

3 YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 §. *Soveltamisala*

Asetuksen 1 §:ssä säädettäisiin asetuksen soveltamisalasta.

Pykälän 1 momentin mukaan asetuksessa säädettäisiin vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitettuun vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista sekä tarkennettaisiin vesihuoltolain 16 §:n mukaista tiedottamisvelvollisuutta.

Pykälän 2 momentilla laajennettaisiin asetuksen 3 ja 4 §:n soveltamisalaa koskemaan vesihuoltolaitoksen ja vesihuoltolaitoksen asiakkaan lisäksi myös terveydensuojelulaissa tarkoitettua talousvettä toimittavaan laitosta, joka toimittaa talousvettä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin ja tällaisen laitoksen asiakasta. Vastaava laajennus on tehty myös vesihuoltolain 16 §:n 3 ja 4 momenttiin, jonka velvoitteet on ulotettu koskemaan näitä mainittuja toimijoita. Kyseessä olisi tarkentavasta laajennuksesta, jolla varmistetaan, että laintasoista säännöstä tarkentava asetustasoinen sääntely kohdistuu kaikkiin juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluviin toimijoihin. Soveltamisalan laajennus ei koskisi asetuksen 2 §:ää, jossa säädetään vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista, sillä 2 §:n velvoitteita ei ole tarkoitus ulottaa muihin kuin vesihuoltolain mukaisiin vesihuoltolaitoksiin.

2 §. *Vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavat tiedot*

Asetuksen 2 §:ssä säädettäisiin vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitettuun vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista. Koska tietojärjestelmään toimitettavia tietokokonaisuuksia on paljon, tiedot olisi lueteltu yhteensä kolmessa liitteessä. Liitteessä 1 kuvattaisiin niitä tietoja, jotka vesihuoltolaitoksen on toimitettava vesihuollon tietojärjestelmään vuosittain helmikuun loppuun mennessä, ja liitteessä 2 ja olisi lueteltu ne tiedot, jotka vesihuoltolaitoksen on toimitettava tietojärjestelmään vuosittain huhtikuun loppuun mennessä. Liitteessä 3 säädettäisiin niistä tiedoista, joita ainoastaan ne vesihuoltolaitokset, jotka toimittavat talousvettä tai vastaanottavat jätevettä yli 10 000 kuutiometriä vuorokaudessa olisivat velvollisia toimittamaan tietojärjestelmään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vesihuoltolaitoksen vastuusta toimittaa vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitettuun tietojärjestelmään ajantasaiset perustiedot. Perustiedoilla tarkoitetaan tietojärjestelmässä olevaa Perustiedot -nimistä osiota, johon tallennetaan muun muassa laitoksen yhteystiedot sekä muita laitoksen toiminnan tietoja. Perustiedot eivät tyypillisesti muutu usein, mutta niiden ajantasaisuus on tärkeää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä ajankohdista, joihin mennessä vesihuoltolaitoksen on toimitettava vesihuollon tietojärjestelmään liitteessä 1 ja 2 tarkoitetut vuosittaiset tiedot. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan vesihuoltolaitos toimittaa liitteessä 1 tarkoitetut tiedot vesihuollon tietojärjestelmään vuosittain helmikuun loppuun mennessä. Liitteen 1 tiedot ovat vesihuoltolaitoksen vahvistamia maksutietoja raportointivuodelle. Näitä tietoja ovat käyttömaksutiedot, perusmaksutiedot sekä liittämismaksutiedot. Maksutiedot ovat usein rakennuksen kokoon perustuvia ja tämän johdosta hinnoittelu on moniportaista, joten maksutietoja voi olla lukuisia. Raportointia ja tietojen vertailua helpottamaan on kuvailtu mallikiinteistöt. Tietojärjestelmään toimitetaan maksutiedot mallikiinteistöjen maksutiedoista (omakoti-, rivi- ja kerrostalo), ja näiden kuvaukset ovat liitteessä 1. Maksutiedot ovat tiedossa jo alkuvuodesta, jolloin myös niiden raportointi on perusteltua. Tietojen julkisuuden näkökulmasta ajantasaisen maksutiedon saaminen on tärkeää. Määräaika raportoinnille on helmikuun loppu. Liitteen 1 tiedot ovat raportointivuoden 1 päivän helmikuuta tilanteen tietoja.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan vesihuoltolaitos toimittaa liitteessä 2 tarkoitetut tiedot vesihuollon tietojärjestelmään vuosittain huhtikuun loppuun mennessä. Liitteen 2 tiedot ovat

muita vesihuollon toiminnan tunnuslukuja liittyen vesi- ja jätevesimääriin, liittyneisiin asukkai-
siin sekä verkostoon ja laitoksen talouteen. Liitteen 2 tiedot ovat raportointia edeltävän kalen-
terivuoden tietoja, ja niiden kokoamiseen voi mennä aikaa.

Pykälän 3 momentin mukaan vesihuoltolaitoksen, joka vahvistaa tilinpäätöksensä 2 momentin
2 kohdassa tarkoitetun ajankohdan jälkeen, tilinpäätökseen liittyvät tiedot toimitetaan, kun ti-
linpäätös on vahvistettu. Osa osuuskuntamuotoisista vesihuoltolaitoksista vahvistaa tilinpäätök-
sen vasta kesäkuussa. Käytäntö johtuu osuuskunnille laadituista ohjeistuksesta, joiden mukaan
osuuskunnat ovat laatineet omia sääntöjään. Mallisäännössä kuvataan, että osuuskunnan kokous
tulee pitää kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tämän johdosta liitteen 2 tie-
tojen toimittamisen määräaikaan on annettu joustoa tilinpäätöstietojen toimittamisen osalta
niissä tilanteissa, kun tilinpäätös ei ole vielä vahvistettuna huhtikuun loppuun mennessä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin siitä, että niiden vesihuoltolaitosten, jotka toimittavat ta-
lousvettä tai vastaanottavat jätevettä yli 10 000 kuutiometriä vuorokaudessa tulisi lisäksi toi-
mittaa vesihuollon tietojärjestelmään 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna ajankohtana liit-
teessä 3 tarkoitetut tiedot. Liitteessä 3 on tietoja, joiden toimittamisvelvollisuus koskee vain yli
10 000 m³/vrk vettä toimittavia tai jätevettä vastaanottavia vesihuoltolaitoksia. Liitteen 3 tiedot
ovat raportointia edeltävän kalenterivuoden tietoja ja niiden kokoamiseen voi mennä aikaa.
Määräaika tietojen toimittamiselle olisi huhtikuun loppu.

3 §. Pyytämättä lähetettävät tiedot

Asetuksen 3 §:llä tarkennettaisiin vesihuoltolain 16 §:n 3 momentin mukaista talousvettä toi-
mittavan vesihuoltolaitoksen velvollisuutta lähettää asiakkaalle vähintään kerran vuodessa las-
kun yhteydessä tai muutoin helposti saatavissa olevassa muodossa tiedot laitoksen toimittaman
talousveden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta. Asetuksen 3 §:ssä listattaisiin ne laatu-, hinta- ja
kulutustiedot, jotka laitoksen on lähetettävä pyytämättä asiakkaalleen.

Kohdan 1 mukaisesti laitoksen tulisi lähettää asiakkaalleen yhteenveto terveydensuojelulain 17
§:n nojalla säädettyjen talousveden laatuvaatimusten ja -tavoitteiden täyttymisestä edellisen ka-
lenterivuoden aikana. Yhteenvedon tarkemmista sisältövaatimuksista ei annettaisi asetusta-
soista sääntelyä, vaan laitos voisi laatia sellaisen yhteenvedon, joka olisi tarkoituksenmukainen
ja josta kävisi ilmi keskeiset talousveden laatuvaatimusten ja -tavoitteiden täyttymiseen liittyvät
tiedot. Yhteenveto voisi olla esimerkiksi laskun yhteydessä toimitettava lyhyt enintään yhden
paperiarkin mittainen yhteenveto, jossa kuvataan sitä, ovatko laatuvaatimukset ja -tavoitteet
täyttyneet edellisen kalenterivuoden aikana, ja jos eivät, minkä muuttujan tai muuttujien osalta
ne eivät ole täyttyneet.

Kohdan 2 mukaisesti laitoksen tulisi lähettää asiakkaalle tieto asiakkaalle toimitetun talousve-
den määrästä. Tieto tulisi toimittaa vähintään vuosi- ja laskutuskausikohtaisesti, eli toimitetusta
tiedosta tulisi ilmetä vuosittainen asiakkaalle toimitetun talousveden määrä, mutta myös lasku-
tuskausikohtainen määrä jos laskutuskausi on lyhyempi kuin vuoden mittainen.

Kohdan 3 mukaisesti laitoksen tulisi lähettää asiakkaalle tiedot asiakkaan talousveden kulutuk-
sen vuosittaisesta suuntauksesta ja vertailu vastaavien asiakkaiden keskimääräiseen vedenkulu-
tukseen. Talousveden kulutuksen vuosittaisella suuntauksella tarkoitettaisiin tietoa siitä, miten
asiakkaan vuosittainen talousveden käyttö on muuttunut vuosien välillä ja onko suunta ollut
nouseva vai laskeva. Mikäli vesihuoltolaitoksen asiakas olisi uusi, eikä laitoksella olisi saata-
vissa tietoja asiakkaan aiempien vuosien talousveden kulutuksesta, laitoksen ei tarvitsisi toimit-
taa näitä suuntaustietoja asiakkaalleen, eli tietojen toimittamisvelvollisuus koskisi vain niitä ti-
lanteita, joissa nämä tiedot ovat saatavilla. Vertailulla vastaavien asiakkaiden keskimääräiseen
vedenkulutukseen tarkoitettaisiin vertailutietoa siitä, miten asiakkaan talousveden käyttö ver-
tautuu verrokkiasiakkaiden vedenkäyttöön. Vertailun voisi toteuttaa esimerkiksi vertaamalla
asiakkaan omaa vedenkäyttöä vesihuoltolaitoksen asiakkaina olevien mallikiinteistötyyppien
(omakotitalo, rivitalo ja kerrostalo) keskiarvokäyttöön. Mallikiinteistöjen tyypit kuvaillaan ase-
tuksen liitteessä 1.

Kohdan 4 mukaisesti laitoksen tulisi lähettää asiakkaalle tieto toimitetun talousveden käyttö-
maksusta litraa ja kuutiometriä kohden.

Kohdan 5 mukaisesti laitoksen asiakkaalleen pyytämättä lähettämien tietojen pitäisi myös si-
sältää linkin verkkosivustolle, jossa tiedotetaan vedenkäyttäjää. Kyse voisi olla esimerkiksi
vesi.fi-verkkosivustosta, jossa julkaistaan juomavesidirektiivin edellyttämiä tietoja.

4 §. Tietojen välittäminen talousveden loppukäyttäjälle

Asetuksen 4 §:llä tarkennettaisiin vesihuoltolain 16 §:n 4 momentin mukaista vesihuoltolaitoksen asiakkaan velvollisuutta välittää vesihuoltolaitoksen vesihuoltolain 16 §:n 3 momentin mukaisesti toimittamat laatu-, hinta- ja kulutustiedot eteenpäin talousveden loppukäyttäjälle. Veden loppukäyttäjällä tarkoitettaisiin sellaista kotitaloutta, jolla ei välttämättä ole asiakassuhdetta vesihuoltolaitoksen kanssa, mutta joka käyttää laitoksen asiakkaalleen toimittamaa vettä. Veden loppukäyttäjä voi olla esimerkiksi asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettu osakkeenomistaja, joka asuu asunto-osakeyhtiön osakehuoneistossa, asuinhuoneiston vuokrauksesta annetussa laissa tarkoitettu vuokralainen, joka asuu vuokratussa huoneistossa, tai asumisoikeusasunnoista annetussa laissa tarkoitettu asumisoikeuden haltija tai muu moniasuntoisessa tai moneen eri käyttö-tarkoitukseen käytettävässä rakennuksessa oleva veden loppukäyttäjä, joka ei ole vesihuoltolain tarkoittama vesihuoltolaitoksen asiakas.

Asetuksen 4 §:n mukaan vesihuoltolaitoksen asiakas voisi välittää tiedot veden loppukäyttäjälle valitsemallaan tavalla. Asiakkaan kannalta yksinkertaisia tapoja välittää vesihuoltolaitoksen asiakkaalleen toimittamat tiedot eteenpäin olisivat esimerkiksi vesihuoltolaitoksen toimittamien tietojen liittäminen yhtiövastikkeen perimisen yhteydessä toimitettavaan laskuun, tietojen välittäminen loppukäyttäjälle digitaalisella älysovelluksella taikka vesihuoltolaitoksen toimittamien tietojen liittäminen yhtiökokousasiakirjojen yhteyteen. Asiakas voisi myös kiinnittää vesihuoltolaitoksen toimittamat tiedot taloyhtiön ilmoitustaululle, josta talousveden loppukäyttäjät näkisivät tiedot.

5 §. Voimaantulo

Asetuksen 5 §:ssä säädettäisiin asetuksen voimaantulosta. Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan **1** päivänä tammikuuta 2023, ja olemaan voimassa toistaiseksi.